

natuurpunt
Aartselaar

**Natuurwandeling
in het
gemeentelijk park**

Solhof

Aartselaar

Voorwoord

Hoewel ik vlakbij het Solhof woon, heb ik nooit echt de moeite gedaan voor een plaatselijk bezoekje. Toen men mij vroeg dit voorwoord te schrijven, kon ik niet nalaten hier iets aan te doen.

Met het ontwerp van deze brochure ging ik op stap. Het werd een boeiende ervaring. Mijn kennis rond bomen en struiken werd terug opgefrist. Ik was onder de indruk van de natuurlijke rijkdom die wij op het gebied van fauna en flora bezitten. Ik zou dan ook iedereen aanraden om een bezoekje te brengen aan dit prachtig park.

Langs deze weg wil ik VMPA van harte feliciteren en bedanken voor de geleverde inspanningen. Ik hoop dat wij in de toekomst op hun medewerking en inzet mogen blijven rekenen.

Nu is het aan u beste bezoeker om, met deze prachtige gids, uw wandeling aan te vatten en te genieten van de natuur in het Solhofpark.

Lea Den Abt
Schepen van Leefmilieu

Inleiding

Ter gelegenheid van de “Dag van het Park” op 30 mei 1993 schreven wij een wandelbrochure om het gemeentelijk domein “Solhof” bij het grote publiek nog beter bekend te maken, in de wetenschap dat informatie kennis, maar allicht ook bewondering en respect oplevert. De inhoud is gebaseerd op een wandeling doorheen het park. Hierbij worden een aantal wetenswaardigheden vermeld over de fauna en de flora die we in het Solhof aantreffen. Momenteel zijn we reeds toe aan de derde herwerkte druk van deze brochure.

Een jaar later, ter gelegenheid van de “Dag van het Park” op 29 mei 1994, werd het leerpad ingehuldigd. Tien verzorgde borden, verspreid in het park, geven duidelijke informatie over verschillende facetten van de natuur die in het Solhofpark te bespeuren vallen. Om de kennis van de wandelaar te vergroten voorzagen we verscheidene inheemse of merkwaardige bomen van naambordjes.

Onze grootste wens is, dat bezoekers kunnen blijven genieten van de rust die ze in het Solhof vinden en dat er tevens een evenwicht bereikt wordt tussen wat de mens wil en wat de natuur kan en wil geven.

Hiervoor is educatie nodig, wat ons terug bij ons uitgangspunt brengt nl. verwerven van kennis. Of zoals Ludwig Feuerbach, een Duits filosoof, schreef: “Maak u vertrouwd met de natuur, erken haar als uw moeder. Rustig daalt u dan in de aarde neer.”

Indien zowel natuur, natuurliefhebbers, wetenschappers, overheid, als toevallige wandelaars aan hun trekken komen, kan men spreken van een park-cultuur, waarbij alle functies waaraan een park moet voldoen, met mekaar verweven zijn.

Wij wensen je veel lees- en wandelgenot toe.

Namens VMPA-Aartselaar,
De voorzitter,
Johan Herreman

Praktische info: De wandeling neemt ongeveer anderhalf uur in beslag. Je kan er terecht van zonsopgang tot zonsondergang. Kinderwagens en rolstoelen kunnen na nat weer problemen geven. Aan de hand van de nummers op het kaartje, midden in deze brochure zal je gemakkelijk de weg kunnen volgen. Verschillende merkwaardige bomen werden voorzien van een naamplaatje, wat je bij je oriëntatie kan helpen.

Je komt het Solhof in via de ingang tegenover de Lindelei.

I Vertrekpunt

Nadat de gemeente het park aangekocht had, heeft men het oorspronkelijke wandelwegennet heraangelegd, zonder gebruik te maken van vreemde materialen. Het is wenselijk de paden niet te verlaten om bosplanten, zoals bosanemoon, witte klaverzuring, salomonszegel en dalkruid te sparen. De wortels en de jonge plantjes kunnen zich niet ontwikkelen op een dicht getrapte bodem.

Linksaf tot aan de rustbank.

2 Loofbomen

Zet je even neer op de rustbank; van hieruit kan je enkele van de meest voorkomende bomen in het Solhof herkennen.

Rechtsvoor staat de **zomereik**, met zijn knoestige takken en diepgegroefde schors. De knoppen staan spiraalsgewijs verspreid langs de twijg. Op het uiteinde ervan vormen een aantal knoppen een trosje. Deze inheemse boom herbergt heel veel organismen: gallen met galwespen, snuitkevers, groene eikenbladrollers, schimmels zoals de eikenmeeldauw (overdekken het blad met een witte zwamvlok),... om de vele vogels niet te vergeten die de eik gebruiken als broedplaats

en voedselbron.

Achter je (achter het bamboescherm) zorgen **zomerlindes**, vooral in de lente, voor een aangename geur. De lindebloesem bevat veel nectar die

Linde

Zomereik

sterk geurt in de vooravond. De witgele bloempjes zijn tweeslachtig. Een vrij groot afstaand schutblad is gedeeltelijk vergroeid met de bloemsteel. Na de bloei groeit het schutblad nog verder en verdroogt. Bij het afvallen fungeert het als vleugel ter verspreiding van de kleine bolvormige vruchten met zwarte zaden. Opvallend bij de linde is de baardvorming door wortelloten: slapende ogen in de bast van de stam groeien onder invloed van licht uit tot takjes.

3 Vlierstruiken

Aan het gazon groeien enkele vlierstruiken. De vlier, die op verschillende plaatsen in het Solhofpark voorkomt, behoort tot de Kamperfoeliefamilie. Wegens de toegeschreven geneeskrachtige eigenschappen werd hij veelvuldig in tuinen en op boerenerven aangeplant.

De takken zijn gevuld met wit merg, waardoor ze buigzaam doch vrij broos zijn.

In juni en juli verspreiden de witte bloempjes, gegroepeerd in schermen, een zeer aangename geur. Je kan er heerlijke kruidenthee van maken.

Later komen de zwarte, bolvormige bessen. Het sap, gekookt met suiker, wordt gebruikt als hoestsiroop.

*Links zie je een monumentale **beuk**. Hij vormt de toegangspoort tot een prachtig beukenbos. Vervolg je weg tot aan deze boom.*

4 Beukenbos

Je bevindt je hier in een **beukenbos** dat wellicht aan het Zoniënwoud herinnert. Het dichte bladerdek verhindert de lichtinval in volle zomer. Bovendien verteren de bladeren van de beuk vrij slecht en verzuren ze de bodem. De ondergroei is dan ook afwezig of weinig ontwikkeld. Enkel in de vroege lente krijgen voorjaarsbloeiers een kans. Op plaatsen waar een boom verdwenen is door ziekte of storm, zal je meer onderbegroeiing vinden: o.a. lijsterbes, zaailingen van beuk, vogelkers, sporkehout, ... en een mooie hulst.

De knoppen van de beuk zijn lang en spits en liggen in een plat vlak. De boomschors is glad. De beukenootjes zijn eetbaar en bevatten veel olie, die echter bij grote hoeveelheden een giftige uitwerking kan hebben.

Je laat de zijweg rechts liggen en wandelt rechtdoor tot voor de kasteelgebouwen.

5 Arundinaria

Links passeer je een rietachtige plant, Arundinaria. Deze laatste naam komt van het Latijn arundo, wat 'riet' betekent. Deze grassoort, afkomstig uit China, werd hier als tuinplant aangeplant en onderscheidt zich van onze grassen door hun harde, langlevende stengels en hun winterhardheid. Een aantal cultivars wordt bij ons aangeplant als scherm of haag en kan tot 3,5 m hoog worden. Een ander geslacht waarmee begripsverwarring mogelijk is, is het gekende bamboe, afkomstig uit Maleisië. Deze heeft echter stengels, bestaande uit dikke holle delen, die worden afgewisseld met regelmatig verdeelde knobbels, zodat het lijkt alsof bamboe uit delen bestaat die aan elkaar zijn vastgegroeid.

6 Geschiedenis

Van hieruit heb je een mooi zicht op de oude gerestaureerde zijgebouwen of remises. Nog ouder zijn de wachttorentjes aan de straatkant. Veel is er niet geweten over de geschiedenis van het Solhof. Van de Heemkundige Kring Aartselaar konden we toch volgende informatie verkrijgen.

Het Solhof is een oud landgoed. De eerste gekende bezitter is Niklaas van de Wouwere (1414). In de oudste geschriften wordt gesproken over "Cholhof", Zetel van de heerlijkheid Heyselaer. In het toponiem "Cholhof" vinden we de woorden "chol" en "hof". "Chol" of "Sol" betekent poel. Misschien werd er in die poel een burcht of hof gebouwd, die dan meteen omringd was met water. Dit is echter slechts een gissing.

In elk geval, ooit stond er een prachtig slot, omgeven door een gracht (zie foto op leerpadbord). Dit kasteel werd om onbekende redenen gesloopt. Alleen de twee **wachttorentjes** aan beide kanten van de ingang, herinneren aan de oude glorie. De beide nevengebouwen (remises) werden eind vorige eeuw opgetrokken in neo-renaïssancestijl.

In 1515 had het Solhof een oppervlakte van 32 bonniers of 44,8 ha. In 1922 spreekt "Les Environs d'Anvers" van een trapeziumvormig

geheel van 20 ha. Thans is het domein nog 7,5 ha groot. Het is als landschap beschermd bij KB van 27/5/75.

Doorheen de eeuwen was het Solhof eigendom van verschillende families. Voor ons interessant zijn vooral de eigenaars van de laatste 150 jaar, omdat naar hen enkele straten van Aartselaar genoemd zijn.

In 1837 kocht Baron van Erborn het kasteel. Na het overlijden van zijn dochter werd het Solhof eigendom van jonker Alfons en zijn zuster Ludwine de Borrekens. Intussen zijn we al in de twintigste eeuw beland. Het kasteel was in die periode een echt museum, waar prachtige schilderijen van De Vos en Sneyers te zien waren.

De volgende eigenaar was de heer Nyssens, een tabakshandelaar. Na zijn dood besloot de gemeente in 1984 tot aankoop van het domein. In 1990 werden de gebouwen aan een hotelketen verkocht, terwijl het park eigendom bleef van de gemeente.

Verder in de richting van de brug. Steek de brug over.

7 **Tupelo**

Rechts naast de brug, die je net overstak, staat de Tupelo, afkomstig uit Noord-Amerika. Daar de takjes gelijkenis vertonen met spijkers, wordt hij ook spijkerboom genoemd. De sierwaarde is vooral te danken aan de prachtige rode herfstkleuren. In de provincie Antwerpen staan maar enkele exemplaren.

8 **Landschapsstijl**

Plaats je hier met je rug naar het hotel nabij het leerpadbord “Engelse landschapsstijl”. Je hebt een zicht op het park zoals ook vroeger de kasteelbewoners dat bewonderden.

Het park is opgebouwd in Engelse stijl: een grasvlakte met zicht op de waterpartijen, afgezoomd met solitaire bomen en groepen van bomen. Paden zijn aangelegd op enige afstand van de gracht. Achter de kasteelgracht gaat de vegetatie over in parkbos. De aspectbepalende bomen kunnen 100 - 150 jaar oud zijn. Zij zijn werkelijk monumentaal.

Voor de ontstaansgeschiedenis van de Engelse landschapsstijl moeten we teruggaan naar de 17de eeuw. Onder renaissance- en

barokinvloeden kende de Franse formele tuin met zijn strakke geometrische lijnen een hoogtepunt.

Vanaf de 18de eeuw begonnen in Europa de barokke lijnen van de formele tuin plaats te maken voor een lichtere en luchtigere stijl: Rococo. Openheid en integratie in het omliggende landschap werd meer en meer belangrijk gevonden. Geen muur meer rond een tuin, maar een "ha-ha": een droge greppel die diep en breed genoeg was om vee en andere dieren uit de tuin te houden.

Daar waar het omliggende landschap nog erg kunstmatig gecreëerd werd, trachtte de Engelsman Brown de natuurlijke vormen en elementen te gebruiken. Dit leidde tot wat we nu noemen: de Engelse landschapstuin.

Keer even terug en neem het pad links voor de brug, onder de takken van de tupeloboom door.

9 Bomen op het binnenplein

De in januari 1993 aangeplante boompjes midden op het plein zijn links een amberboom en dichterbij een tulpenboom.

De **tulpenboom** is uit het oosten van de Verenigde Staten afkomstig. In onze streken kan hij tot 30 m hoog worden. De lichtgroene bladeren hebben een ongewone vorm: het lijkt of het brede uiteinde met een ondiepe inkeping is afgeknipt. De boom bloeit pas na 15 jaar met geelgroene tulpvormige bloemen.

De **amberboom** is afkomstig uit Noord-Amerika en kan 25 tot 40 m hoog worden. De boom heeft glanzende, donkergroene, gelobde handnervige bladeren, die in oktober helder oranje tot scharlaken rood zijn. In maart bloeien op de volwassen boom onopvallende geelgroene bloemen.

Rechts naast de oever zie je een **tamme kastanje**, met langwerpige grofgetande bladeren. De bloei is éénhuizig. Dit betekent dat er mannelijke en vrouwelijke bloemen zijn, maar deze komen op dezelfde boom voor. Merk in mei-juni de gelige hangende mannelijke katjes en groene vrouwelijke bloemen. Deze groeien in het najaar uit tot de eetbare bruine kastanjes, per 2 of 3 in een stekelige bolster.

De verdroogde resten van het katje zijn naast de bolster te vinden. Wat verder links tref je een **plataan** aan, met opvallende geelgevlekte schors: doordat de buitenste grijsgroene schorslagen loskomen in dunne onregelmatige plakken, worden de onderliggende lichtgekleurde lagen zichtbaar. Aan de voet vind je in het voorjaar dalkruid, dat eerst witte bloemen draagt, die zich later ontwikkelen tot rode vruchten. Ook de salomonszegel groeit hier.

Neem de bocht en laat de brug rechts liggen.

Rechts staat een conifeer met merkwaardig gevormde zijstammen. Het is de Californische cipres.

Links van het pad staat een monumentale beuk. Dit exemplaar is gastheer voor de parasiterende reuzenzwam. Informatie over de zwammen in het Solhof kan je lezen onder nummer 10.

Verder kom je nog twee solitaire cultivars tegen. Dit zijn geen aparte boomsoorten, maar variëteiten door de mens gekweekt. De eerste kleinere boom links van het pad is een kroesbeuk met opvallend gekroesd blad. Daarachter staat een grotere varenbeuk met ingesneden blad. Beide variëteiten hebben als stamouder een gewone beuk.

10 Zwammen

Zwammen zijn de opruimers van de natuur. Zij breken organische stoffen, zoals dode bladeren en takken af tot anorganische stoffen (mineralen), die de planten dan terug kunnen opnemen. Zwammen kunnen zelf geen voedsel aanmaken, omdat ze geen bladgroenkorrels bezitten. De gekende “paddestoel” is slechts het vruchtlichaam. Het afbraakwerk, hoofdtaak van zwammen, gebeurt door de myceliumdraden, die in de humuslaag of achter de boom-schors verborgen zitten.

Het Solhof is rijk aan zwammen: reeds meer dan 40 verschillende soorten konden gedetermineerd worden.

Enkele voorbeelden:

De **reuzenzwam** komt vooral voor op de beukenwortels. Het is een éénjarige **parasiet**, d.w.z. hij leeft op levende planten en kan zelfs op langere termijn ziekte en dood van de gastheerplant/boom tot gevolg hebben. Hij vormt waaiervormige hoeden, die dakpansgewijs groeien op een gemeenschappelijke basis. Ze kunnen in één seizoen meer dan een halve meter bereiken.

Twee andere parasieten die in het Solhof voorkomen zijn het judas-

oor en de honingzwam.

Het **judasoor**, dat vooral op de vlier voorkomt, vertoont qua uitzicht een sterke gelijkenis met het menselijk oor. Het voelt zelfs viltig aan. Het is bruin van kleur en bij vochtig weer zwelt het op waarbij het

doorlopen wordt door op aders gelijkende buisjes.

De **honingzwam** is eetbaar als hij in jonge toestand geplukt is, maar voor de boom die aangetast wordt, is hij dodelijk. Zijn zwamdraden zien eruit als zwarte, veterdikke strengen. Ze zetten zich vast onder de schors van geïnfecteerde bomen, op de wortels en in de bodem. Op die manier kunnen ze ook andere bomen infecteren.

De **vliegenzwam** is vaak in de buurt van de berk te zien. Het is een **sympiotische** paddestoel, d.w.z. de paddestoel werkt samen met bomen of struiken zodat beide er voordeel aan hebben. Hij helpt de boomwortels met zijn vertakt netwerk van draden bij de opname van water en mineralen en ontvangt in ruil voedsel onder de vorm van koolhydraten.

Een derde groep leeft **saprophytisch**, d.w.z. van dood organisch materiaal: elfenbankje, tonderzwam.

Draai rechts de brug op.

II **Functie Fontein**

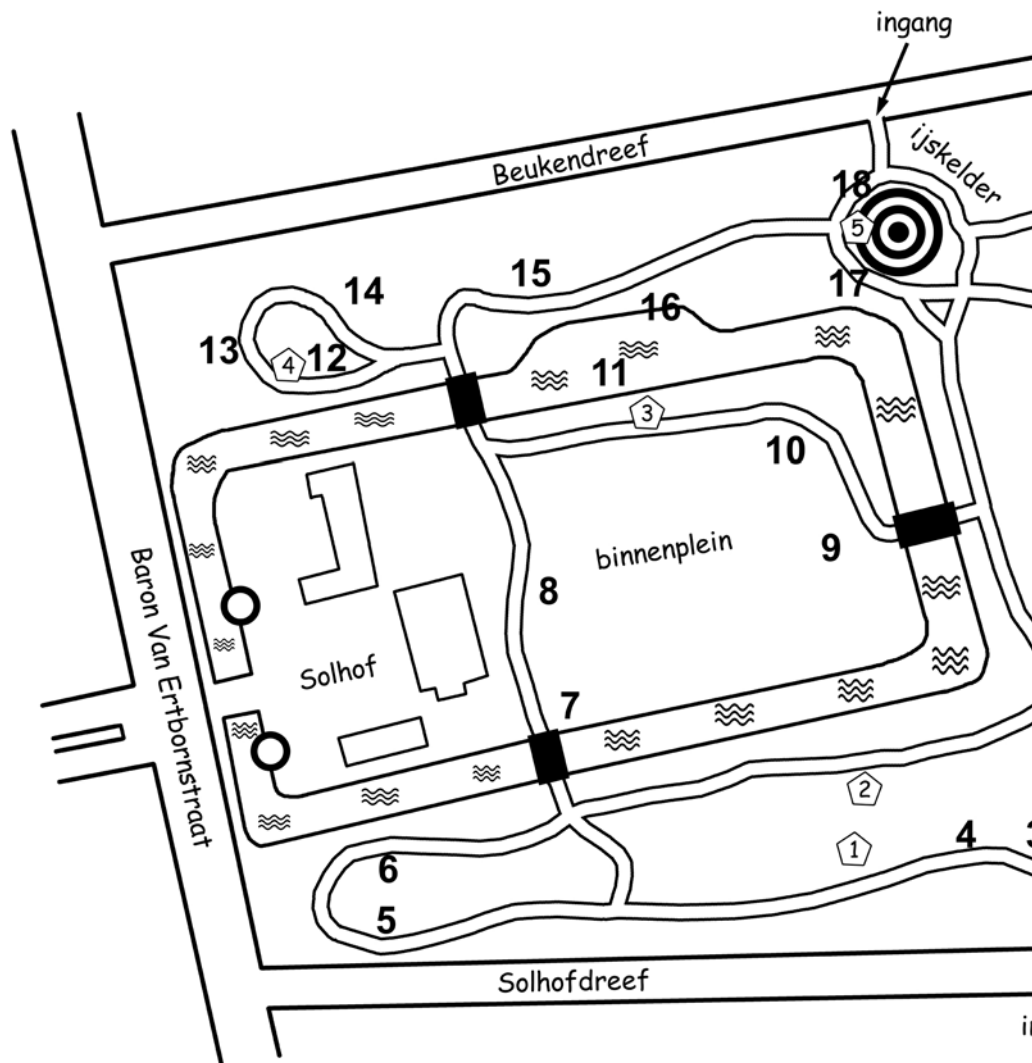
Als je de wandeling in de latere voormiddag of in de namiddag maakt, heb je heel veel kans dat de fontein een metershoge straal de lucht inspuist. Het klaterende geluid van het water geeft een heel bijzondere sfeer aan de slotgracht.

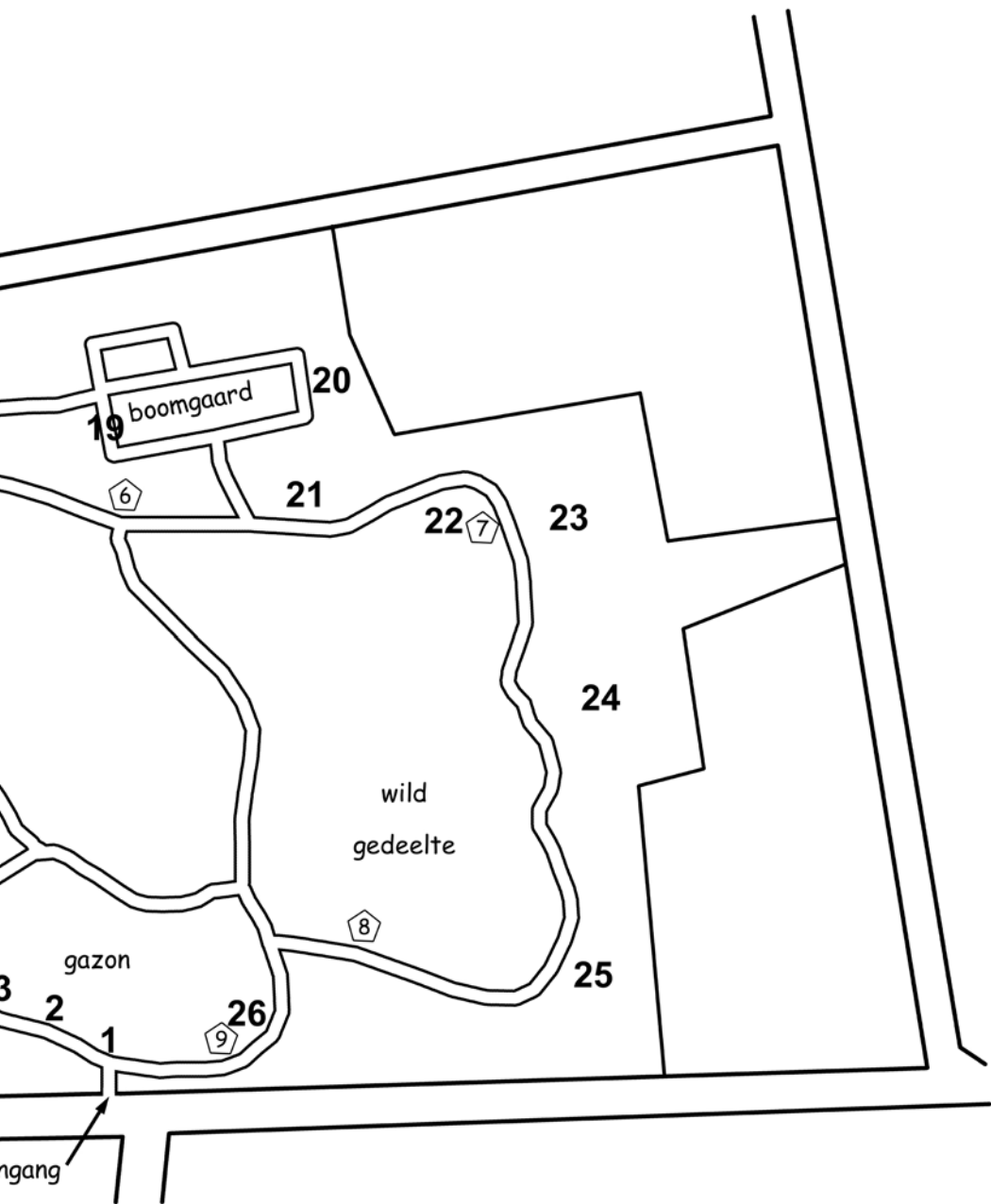
Toch heeft deze fontein ook een andere functie. Door de beweging die het neerpletsende water veroorzaakt, wordt het slotgrachtwater met zuurstof verrijkt. Hierdoor kunnen micro-organismen zich beter ontwikkelen, wat op zijn beurt voordelen oplevert voor het visbestand, de insecten, vogels en vleermuizen die leven van de insecten... Een verbetering van de ecologische kringloop.

Hier en daar zal je aan de slotgracht een visser ontwaren: het Solhof

1 de cijfers verwijzen naar de nummering in de brochure

① verwijst naar de plaats van de leerpadborden

is een gemeentelijk park, waar de gemeente tracht – in de mate van het mogelijke – iedereen aan zijn trekken te laten komen.

Net over de brug onmiddellijk links en aan de volgende splitsing links houden.

12 **Sporkehout**

Rechts naast de paardekastanje merk je een struikvormige boom. Het sporkehout of de vuilboom ontleent zijn naam aan zijn vruchten en aan zijn bast die als laxeermiddel worden gebruikt. De vruchten aan eenzelfde tak hebben, afhankelijk van hun rijpingsgraad, een opvallend kleurencontrast : van lichtgroen over helderrood tot zwart en vormen in de nazomer een duidelijk kenmerk. Het sporkehout heeft kleine bloempjes en is gekend voor zijn overvloedige nectarafscheiding. Dit heeft tot gevolg dat een groot aantal insecten – vooral vlinders – hierop gespecialiseerd is. De voor-naamste is de citroenvlinder. Het hout van de vuilboom levert goede houtskool.

13 **Taxus**

Net voorbij de paardekastanje, waarover je op het leerpadbord informatie kan verkrijgen, bloeit de taxus. Deze boom is buiten de jeneverbes onze enige inheemse naaldboom. Het is een traaggroeiende boom met waardevol hout, zelden hoger dan 20 m. Schors, bladeren en zaden zijn giftig voor mens en dier. Vooral paarden zijn er erg gevoelig voor. De boom is tweehuizig, wat betekent dat mannelijke en vrouwelijke bloemen op verschillende bomen voorkomen. De vrouwelijke bloeikegel wordt niet houtig na de bloei, maar het zaad wordt omgeven door een vlezige helrode zaadrok. Deze is geliefd door vogels omwille van zijn zoete smaak. De pit wordt verspreid via de uitwerpselen. Zo wordt het voortbestaan van de taxus verzekerd.

Wandel verder rond het graspleintje. Je passeert een halfronde muur. Dit was vroeger een prieeltje, dat wellicht dienst deed als een romantisch plekje voor de kasteelbe-

woners.

14 Ginkgo

Even verder links op het grasplein groeit een nog vrij jong boompje, de ginkgo of Japanse notenboom. Deze boom is wat men noemt een "levend fossiel". De bladeren zijn wigvormig, met een ingesneden top en vorkvormig vertakte nerven. De ginkgo komt niet meer wild voor. Hij heeft zijn voortbestaan voornamelijk te danken aan het aanplanten in Japanse en Chinese tempeltuinen. De ginkgo is een zeer sterke boom: hij is ongevoelig voor luchtverontreiniging en heeft weinig last van ziekten en plagen.

Terug ter hoogte van de brug sla je linksaf. Deze weg leidt je langs een aantal rododendronstruiken.

15 Rododendron

Deze groenblijvende heesters zijn afkomstig uit Klein-Azië. Bij winterse koude rollen de bladeren zich achterwaarts op, waardoor de huidmondjes tot een minimum worden verkleind. Tevens houden zij op deze wijze een luchtlaag vast, zodat de verdamping wordt verminderd. Zo kan de rododendron in de winter zijn bladeren behouden.

Je nadert de moerassige oever van de vijver.

16 Moerasbiotoop

Ter hoogte van de zitbanken kom je aan een stukje moeras. De geleidelijke natuurlijke overgang van land naar water, werkt een grote diversiteit aan planten in de hand. Op plaatsen met kunstmatige beschoeiing krijgt die verscheidenheid geen kans. **Pitrus** heeft een lange, spitse, ronde, donkergroene stengel, waarin het merg zit waarmee opa vroeger zijn pijp kuiste. **Wolfspoot** lijkt op brandnetel, maar heeft geen gifharen, wel witte kranstandige bloem-

pjes. Misschien zie je het hemelsblauwe **moerasvergeet-mij-nietje** of de gele **grote wederik**. De grote wederik is lid van de sleutelbloemfamilie wat o.a. betekent dat zijn bladeren geen steunblaadjes

Wilde eend

hebben. De bladeren zijn langwerpige spits zoals een wilgenblad. De bloemen zijn tweeslachtig en hebben een vergroeide kelk en kroon. De bloemen zijn geel en staan in kegelvorm verspreid aan de stengel.

Meestal vertonen ze aan de voet een roodbruine bloedvlek. Vrouwelijke slobkousbijen vervoeren het stuifmeel samen met de olie, die afgescheiden wordt door klierharen aan de voet van de helmraden, via hun reservoirs of slobkousen aan de achterpoten.

Op de slotgracht kwaken de eenden naar hartelust. Deze watervogels leven van plantaardig materiaal en kleine waterorganismen. Door de zwemvliezen tussen de tenen kunnen zij zich behoorlijk snel voortbewegen, op jacht naar larfjes van vliegen en muggen die zich in het water ontwikkelen.

Insecten kunnen zeer talrijk voorkomen aan de waterkant. Zij trekken heel wat kleine zangvogels aan, die zich voeden met deze kleine diertjes. Zo zie je maar weer dat in de natuur alles samenhangt!

Ga aan de splitsing naar links.

17 IJskelder

De aarden heuvel, met bovenop het houten prieeltje, verbergt een ijskelder. Deze werd vroeger gebruikt als bewaarplaats voor ijs dat 's winters van de slotgracht werd geschept. Deze heuvel is beplant met **taxus** die wordt gesnoeid. Door de schaduw van deze "iebebomen" en de isolerende laag van de heuvel bleef dit ijs lang bewaard, zelfs in de zomer. De ijskelder, die nog in uitstekende staat verkeert, is één van de zeldzaam overgebleven exemplaren in de omtrek.

Momenteel zijn kleine aanpassingen aangebracht om de ijskelder geschikt te maken als overwinteringplaats voor vleermuizen.

18 Vleermuizen

Vleermuizen zijn vredelievende, vliegende zoogdieren.

Tussen licht en donker verlaten zij hun schuilplaatsen, zoals ijskelders (waar het rustig, donker en vochtig is en waar de temperatuur constant laag is). Ze gaan op zoek naar prooien, o.a. nachttactieve insecten die ze lokaliseren door echolocatie. Echolocatie is een vorm van oriëntatie eigen aan vleermuizen, waarbij deze een obstakel lokaliseren door echo's op te vangen van de ultrahoge tonen die ze uitzenden. Deze hoge tonen hebben een korte golflengte die nodig is om kleine vliegende insecten te kunnen identificeren.

Vleermuizen verdienen onze bescherming, niet alleen omdat het zo'n speciale dieren zijn, maar ook omdat ze ons van heel wat insecten verlossen, o.a. muggen en gaasvliegen. Bovendien maken ze deel uit van het grote ecosysteem waarin wij als mensen kunnen gedijen.

Je wandelt links rond de ijskelder. Voor een imposante beuk ga je linksaf. Even verder bereik je een rechthoekig aangelegde boomgaard.

19 Boomgaard

Hier werden verschillende soorten hoogstamfruitbomen aangeplant: peren, krieken, pruimen, appels en mispels. Het gedeelte linksachter wordt door de gemeentelijke groendienst gebruikt als een voorlopige groeiplaats voor bomen en struiken, die later elders in het park of in de gemeente zullen aangeplant worden.

Wandel links om de boomgaard tot aan de rustbanken.

20 Hazelaar

Een heel mooie inheemse struik, vaak geliefd als sierstruik met zijn heerlijke hazelnoten die rijp zijn omstreeks september. Reeds in het vroege voorjaar (vanaf februari) produceren de mannelijke bloemen overvloedig stuifmeel, dat door de wind verspreid wordt. De mannelijke katjes met hun gele stuifmeelkorreltjes ogen prachtig. De vrouwelijke bloemen lijken kleine, bruine eivormige knoppen. Enkele dagen nadat de mannelijke katjes hun stuifmeel vrijgeven, verschijnen de helrode stijlen aan de top van de knoppen. Pas later verschijnen de bladeren: de jonge blaadjes zijn sterk behaard en ruw, de volgroeide bladeren zijn enkel behaard in de nerfhoeken.

Het hout van de hazelaar is taai en buigzaam. Lange takken worden

gebruikt als erwten- of bonenstaken, ook wel voor hoepels.

Even verder verlaat je de boomgaard

21 Wilgenroosje

Recht voor je groeit het wilgenroosje, een tot 1,5 m hoge pioniersplant lancetvormige bladeren en roze in rechtopstaande trossen groeiende bloemen. De onderste bloeien voor de hogere. De bloemen zijn protandrisch, d.w.z. de mannelijke meeldraden rijpen vóór de vrouwelijke stempel. Als de plant een tijdje in bloei staat

zijn de onderste, oudste bloemen reeds in vrouwelijke fase (b), terwijl de bovenste, jongste bloemen nog in mannelijke fase (a) zijn. Wanneer een hommelt de plant bezoekt, wordt zij eerst aangetrokken door de onderste bloemen, die de meeste nectar hebben. De hommelt bezoekt dan de hogere bloemen, vanwaar zij stuifmeel meedraagt naar de volgende plant. Hier vliegt zij weer naar de onderste bloemen, die daardoor het meeste stuifmeel van de vorige tros ontvangen en dus bevrucht worden. Dit illustreert hoe plant en dier in de loop der evolutie op elkaar afgestemd zijn. Indien de hommelt van boven naar beneden tewerk zou gaan, zou stuifmeel van de bovenste bloemen op de onderste van dezelfde plant terechtkomen, wat een vorm van zelfbestuiving zou betekenen. Dit wordt in de natuur op subtiele wijze vermeden.

Draai linksaf. Zet je even neer en geniet van de rust van de natuur.

22 Vogels

Hoor je de vogels fluiten? In het voorjaar roept de tiftjaf zijn eigen naam. Even later heft de zwartkop zijn gevarieerde en welluidende zang aan die hij laat voor-

afgaan door een haastig kort voorspel. De merel schiet onder de struiken weg en slaat zijn alarmroep. Hoog in de bomen krassen de drukke eksters. Hun zwart-wit vederpak valt op doorheen het lover. Het winterkoninkje is wel het kleinste, maar zijn rollende zang is zeker niet de zwakste. Misschien hoor je de lach van de groene specht of het geroffel van de grote bonte specht.

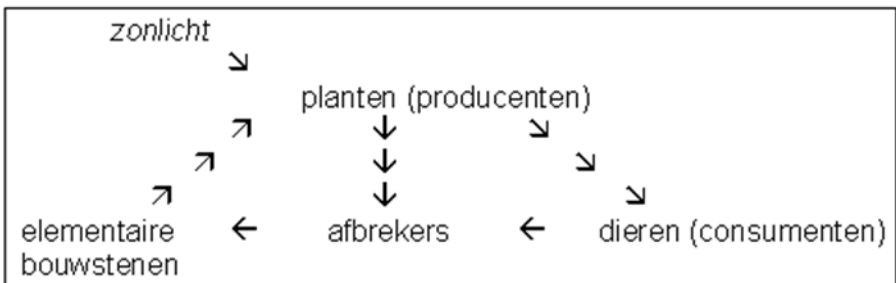
Met een beetje geduld merk je een vogeltje op met een blauwgrijs verenkleeed en een oranjekleurige buik. Wanneer hij daarenboven een aantal schrille hoge tonen laat horen weet je zeker dat je te maken hebt met de boomklever.

Uitgerust ? Dan vervolg je je weg. Aan de volgende kruising rechtdoor.

23 Fotosynthese

Dit gedeelte van het park wordt op een meer natuurlijke wijze beheerd. De natuur kan er iets vrijer zijn gang gaan. Nieuwe aanplant gebeurt uitsluitend met streekeigen soorten. Het oude loofbos met zomer- en Amerikaanse eik, waar meer onderbegroeiing mogelijk is dan onder beuk, is de ideale plaats om je iets meer te vertellen over fotosynthese.

Fotosynthese is het proces dat bij planten doorgaat in aanwezigheid van licht (foto=licht) om al de nodige stoffen te samen te stellen. Koolstofdioxide (CO_2) uit de lucht, samen met water (H_2O) uit de bodem zal reageren om glucose ($\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$) te vormen. Om dit proces te laten doorgaan is er een energiebron nodig en daar zorgt het zonlicht voor. De plant produceert hierbij ook zuurstof (O_2) dat terug wordt vrijgegeven via de huidmondjes (poriën) van het blad.

's Nachts, wanneer geen zonlicht ter beschikking staat, krijgt de omgekeerde reactie (de ademhaling) de overhand, maar veel minder intens dan de fotosynthese van overdag. Bij mensen en dieren vindt enkel de ademhaling plaats. Daar worden glucose en zuurstof omgezet in water en koolstofdioxide met afgifte van een hoeveelheid warmte. Glucose wordt als het ware geconsumeerd, terwijl planten het produceren.

De cirkel is rond met de afbrekers, die de complex gevormde stoffen (afvalstoffen, kadavers...) opnieuw omzetten tot elementaire bouwstoffen, nodig voor de producenten. Voorbeelden van de afbrekers zijn wormen, micro-organismen (bacteriën), schimmels...

24 Sporenplanten

De aandachtige wandelaar zal in het Solhof naast zwammen en varens ook een aantal prachtige mossen ontdekken. Zowel mossen, varens als zwammen behoren tot de **sporenplanten**. Deze planten vermenigvuldigen zich niet door het proces van de zaadvorming, doch door een veel ouder en primitiever systeem nl. dat van spoorvorming.

Bij mossen zitten de sporen verborgen in sporendoosjes, die op hun beurt verstopt zitten in huikjes. Bij sommige soorten mossen zie je deze huikjes duidelijk op steeltjes op de mosplantjes staan (bv. haarmos). De wortels dienen enkel voor vasthechting aan de standplaats. Mossen halen hun voedsel uit de lucht en uit regenwater.

We onderscheiden twee groepen van mossen: **bladmossen** en **levermossen**.

De bladmossen hebben worteltjes of rhizoïden, een stengeltje en bladeren; de levermossen hebben worteltjes of rhizoïden en lap- en bladvormige groene delen of thalli.

Wat verder bereik je een jong bos (zitbank).

25 Gemengd loofbos

In samenwerking met de Aartselaarse lagere scholen werden op de Europese Boomplantdag van 15 maart 1992 15 zome-reiken geplant, aangevuld met meer dan 1000 bosgoedplanten, o.a. boswilg, sporkehout, lijsterbes, hazelaar, vogelkers en tamme kas-

tanje.

Wandel verder.

Het bosgedeelte tussen het pad en de Solhofdreef is hier in het voorjaar getooid met bosanemoon, een laag donkergroen plantje met witte bloempjes dat behoort tot de ranonkelfamilie.

Aan de volgende kruising sla je linksaf in de richting van ons vertrekpunt tot aan leerpadbord "De hulst".

26 Hulst

Rechts van de weg zie je een struweel van groenblijvende planten met stijve, leerachtige, getande bladeren: de hulst. Het is één van de weinige winterharde inheemse planten. De bladeren vertonen een eigenaardig verschijnsel: de insnijdingen verschillen volgens de standplaats der bladeren: onderaan en op schaduwrijke plaatsen zijn de bladeren stekelig getand; bladeren op zonnrijke plaatsen zijn gegolfd tot gaafrandig. Dit verschijnsel, waarbij één plant meerdere soorten bladeren draagt, noemt men **heterofilie**. Bij hulst wordt dit beschouwd als een natuurlijke bescherming tegen planteneters.

In het blad mineren de larven van de **hulstvlieg**, een glanzend zwart vliegje van 4 mm lang. Als bewoner van een wintergroene plant is de hulstvlieg de enige mineervlieg die als larve overwintert. Hij vormt een grote blaasvormige gang aan de bovenzijde van het blad.

De bloemen van de hulst zijn gegroepeerd in okselstandige bijschermen. Zij zijn klein, wit en welriekend. De plant is tweehuizig, wat algemeen betekent dat één struik enkel mannelijke, een andere enkel vrouwelijke bloemen heeft. Bij de hulst komen van alle bloemen van één exemplaar hetzij de meeldraden, hetzij de stampers niet goed tot ontwikkeling, zodat de hulst functioneel tweehuizig is. In de late lente zie je duidelijk het verschil tussen exemplaren met mannelijke en vrouwelijke bloemen. In de herfst draagt de vrouwelijke hulst rode bessen.

boomlaag
zwarte kraai
ekster
kauw
gaaï
houtduif
Turkse tortel
spreeuw
zanglijster
grote bonte specht

tjiftjaf
pimpelmees
koolmees
boomklever
zwartkop

struiklaag
roodborst
winterkoninkje
heggenmus

kruid- en moslaag
merel
konijn
egel

bodem
mol
regenworm
mier
duizendpoot

Op de tekening hierboven zie je de lagen die een natuurlijk bos vertoont. Ook in het “wilde gedeelte” van het Solhof kan je deze etages onderscheiden. De boomlaag bestaat er vooral uit Amerikaanse eik, de struiklaag uit de streekvreemde rododendron. In de kruidlaag overheersen grassoorten en voorjaarsbloeiërs.

We vermelden de diersoorten die je met een beetje geduld zeker kan opmerken.

Respect, verwondering, bewondering en liefde voor de natuur in ons eigen Solhof hebben je wellicht bevangen.

Als je meer wil vernemen over alles wat groeit en bloeit in Aartselaar, nodigen we je graag uit op één van onze geleide natuurwandelingen. Deze worden aangekondigd in het gemeentelijk informatieblad, in de plaatselijke pers en op onze website <http://www.natuuraartselaar.be>

Deze uitgave werd gerealiseerd door de Vereniging voor Milieu-educatie Provincie Antwerpen, afdeling Aartselaar.

Contactadres: Johan Herreman, Buerstedelei 36, Aartselaar.

Samenstelling derde editie: Ivan Bogaerts, Johan Herreman, Hilde Janssens, Hilde Luyckfasseel, Jean Naessens, Kathleen Schelfhout, Luk Smets, Ria Thys, Ronny Verelst.

Wij danken het Gemeentebestuur voor de bereidwillige medewerking bij het drukwerk en de verspreiding.

3e druk, lente 2002

Judith Maerivoet

Gedrukt op volledig gerecycleerd en chloorvrij gebleekt papier